

NTNFs forskningsprogram «Miljøvirkninger av vassdragsutbygging»

Av Tor Ziegler

Tor Ziegler er utdannet geograf fra University of Cambridge. Han er ansatt som sekretær for «Utvvalg for miljøvirkninger av vassdragsreguleringer» og som forskningsleder på Norsk Institutt for Vannforskning (NIVA).

Med bakgrunn i utredningsarbeid i NTNFs ad-hoc utvalg om Energi og forurensninger fra 1980 oppnevnte NTNF våren 1982 et programstyre for å utvikle og senere å koordinere gjennomføringen av et forskningsprogram på området «Miljøvirkninger av vassdragsutbygging». Forskningsprogrammets mål er:

- Å klargjøre miljøvirkninger av vassdragsutbygging, herunder bidra til å systematisere eksisterende kunnskap.
- Å bidra til tilrettelegging av kunnskapsgrunnlaget for tiltak mot eventuelle negative miljøvirkninger.

Prosjekter ble igangsatt i 1984 innenfor syv prosjektområder som programstyret i første omgang har valgt å konsentrere arbeidet om.

Disse områdene er:

- Referansearkiv og databaser.
- Etablering av forsknings- og referansevassdrag.
- Fleksible manøvreringsreglement og krav til minstevannføring.
- Fysisk beskrivende vassdragsmodell.
- Fiskeforsterkningstiltak i norske vassdrag.
- Metoder for økonomisk kvantifisering av miljøvirkninger.
- Friluftsliv, reiseliv og vassdrag.

På de syv prosjektområder er følgende oppnådd i 1985:

Etter uttrykt behov fra mange hold innen området *referansearkiv og databaser* har man påbegynt oppbygging av et stedfestet referansearkiv for all relevant FoU-litteratur innen emneområdet vassdrag. System- og registreringsarbeidet er igang i Vassdragsregisteret. NVE som sentral enhet. Det er videre utarbeidet forslag til arbeid med et referansesystem for vannkvalitetsdata.

På området *forsknings- og referansevassdrag* er 4 vassdrag utvalgt og arbeid igangsatt for å imøtekomme et lenge følt savn for å få til konsentrasjon av langsiktige, tverrfaglige vassdragsundersøkelser. Det er i 1985 utarbeidet kunnskapsoversikter for vassdragene, og man er i ferd med utprøving av observasjonsrutiner og metodikk. Man har fått god tilslutning til arbeidet fra forskere i de vannfaglige miljøer.

Innen området *fleksibel manøvrering* er man nær avslutning av å utrede måter fleksibel manøvrering kan organiseres på. Arbeidet har alt bidratt til å vekke interesse for å utnytte de mulighetene til forbedret vannhusholdning fleksibilitet åpner for, både ved nye- og ved fornyelse av eldre konsesjoner. Det er fremmet forslag til en tilføyelse i vassdragsreguleringsloven

for å markere adgangen til å organisere vassdragsdriften med fleksibel manøvrering. Arbeid for å styrke kunnskapsgrunnlaget for vurdering av minstevannføringer er igangsatt.

Arbeidet med å utvikle en *fysisk beskrivende vassdragsmodell* er slutført og rapport avgitt. Metoden kan nå tas i bruk som et hjelpemiddel ved konsekvensvurderinger i vassdrags saker og manøvrering i regulert vassdrag. Metoden er fritt tilgjengelig, og vil kunne nyttes i forbindelse med en rekke forskningsproblemer i vassdrag.

Det er igangsatt arbeid med utarbeidelse av forslag til en nasjonal plan for FoU om ulike kultiverings tiltak med sikte på *forsterkning av fiskebestander i vassdrag*. Samtidig utføres prosjekter for å bedre lønnsomheten av det viktigste eksisterende tiltak, — utsettinger. Nyere forsøk tyder på at bruk av stede egne stammer og vårutsettinger gir best effekt under gitte betingelser.

I arbeidet med å utvikle metoder for *økonomisk kvantifisering* av virkninger av vassdragsutbygging er det gjennomført en

undersøkelse av den norske befolkningens betalingsvillighet for vern av vassdrag i forbindelse med Samlet Plan. Undersøkelsen indikerer at holdningene til vern av vassdrag i planens kategori 3 er positive.

På området *friluftsliv, reiseliv og vassdrag* er det tatt initiativ til å etablere et fagmiljø. Et prosjekt for kompetanseoppbygging og metodeutvikling er igangsatt knyttet til vannbruksplanarbeid i Gudbrandsdalslågen. Arbeidet støttes av forvaltningsorganene både på friluftslivs-, reiselivs- og vassdragskonesjonssiden.

Man tar sikte på å presentere arbeidet på det enkelte område nærmere i «Vann» i løpet av 1986. Arbeidet med fleksibel manøvrering ble beskrevet i nr. 3, 1985. I dette nummeret presenteres arbeid på områdene «fiskeforsterkningstiltak» og «friluftsliv, reiseliv og vassdrag» og prosjektlederen for områdene i det etterfølgende.

Årsrapport for 1985 og andre rapporter fra MVU-programmet kan fås ved henvendelse til MVU-sekretariatet, NIVA, Postboks 333, Blindern, 0315 OSLO 3.